

Nr 17

Utlåtande i anledning av väckt motion angående startande av en statlig byggnadsämnesindustri i Ådalen.

I en inom första kammaren under nr 375 väckt, till bankoutskottet hänvisad motion har herrar *Öhman* och *Persson, Helmer*, föreslagit, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa om skyndsamt utredning och förslag om startande av en statlig byggnadsämnesindustri i Ådalen.

Beträffande motiveringen för detta yrkande hänvisas till motionen.

Över motionen har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från *arbetsmarknadsstyrelsen* och *länsstyrelsen i Västernorrlands län*, som vid sitt utlåtande fogat yttrande från *Västernorrlands läns företagareförening* samt en inom *länsarbetsnämnden* upprättad PM angående arbetsmarknaden i Ådalen. Tillfälle har också beretts *Sveriges industriförbund* att inkomma med yttrande i ärendet.

Arbetsmarknadsstyrelsen har anfört följande.

Ådalens näringsliv domineras av trä- och massaindustrien samt skogsbruket. Den sysselsättningsminskning, som inträffat under senare år, torde bero på dels rationaliseringar inom industri och skogsbruk, dels störningar på världsmarknaden. Arbetsmarknaden är således ensidigt inriktad och ytterst konjunkturkänslig, och för kvinnliga arbetssökande råder där liksom i övriga ovan berörda orter i länet knapphet på arbetstillfällen.

Kramforsområdet har varit föremål för uppmärksamhet från arbetsmarknadsstyrelsens sida. I sin utredning 1954 om detta område anförde styrelsen bl. a. att området behöver ett mera differentierat och stabilt näringsliv och nya arbetstillfällen i stället för dem, som bortfaller genom rationaliseringen. Kramfors hade, yttrade styrelsen, naturliga förutsättningar att bli lokaliseringsplats för industrier av vissa typer. En utveckling av industrien — främst småindustrien — i den takt, som behövdes för att minska skadeverkningarna av sysselsättningsminskningen, syntes icke kunna uppnås utan speciella åtgärder. Det erfordrades ett samarbete mellan lokala myndigheter och företag samt berörda läns- och riksorgan för att åstadkomma ett framgångsrikt resultat.

I sin rådgivande lokaliseringsverksamhet har styrelsen sedan lång tid tillbaka strävat efter att tillföra bl. a. Ådalen nya lämpliga arbetstillfällen. Kommunerna och länets företagareförening har på olika sätt sökt främja företagsamheten. Varje tillfälle att utöka och differentiera näringslivet inom nämnda område måste enligt styrelsens mening tillvaratagas, och utvecklingen måste följas med uppmärksamhet.

År 1958 beviljade styrelsen statsbidrag till Kramfors stad och Ytterlän-näs kommun för visst projekteringsarbete rörande en sötvattenledning till massafabriker invid Ångermanälven; detta projekteringsarbete påbörjades

vintern 1958—1959. Tillkomsten av en sådan industrivattenledning skulle ge gynnsammare betingelser för massindustrin och därmed påverka sysselsättningen.

För att tillfälligt förbättra sysselsättningen i Ådalen har styrelsen utlagt en del statsbeställningar vid mindre industrier i området, varjämte ett antal arbetslösa placerats i allmänna arbeten eller utbildningskurser.

Arbetsmarknadsstyrelsen finner icke läget på arbetsmarknaden i Väster-norrlands län motivera tillsättandet av en särskild utredning med det av motionärerna angivna syftet.

Länsstyrelsen har avstyrkt motionen.

Västernorrlands läns företagareförening anser att det icke föreligger några skäl för en byggnadsämnesindustri i Ådalen. Föreningen upplyser, att Väster-norrlands län numera har ett väl differentierat näringsliv; som exempel nämnes att av de 2 600 företagen som finns kan till storindustri räknas mindre än 100 stycken. Dessa sysselsätter i runt tal 15 000 arbetare. Småindustrin och hantverket sysselsätter cirka 17 500 personer och till småindustriföretag kan räknas 1 400 stycken. Det pågår en utbyggnad av differentierad industri, men utvecklingen hämmas av brist på fackkunnigt folk. På yrkesutbildningsområdet har tagits många och värdefulla initiativ under senaste decenniet, och resultatet återspeglas i det stora antalet småföretag, som etablerats. Man räknar med en ytterligare utbyggnad av yrkesundervisningen, och denna ger då möjligheter till en snabbare utbyggnad av nyföretagsamhet.

I anledning av motionärernas yrkande på ett statligt initiativ för att få till stånd en byggnadsämnesindustri i Ådalen framhåller föreningen, att de resurser som föreligger på detta område redan torde vara utnyttjade genom de trähusfabriker, snickerifabriker, boardfabriker m. fl. som finns. Någon ytterligare avsättning kan svårigen beräknas. Vidare har man nämnt tillverkning av siporex och strängbetong. De siporexfabriker, som finns i Gävle och Skelleftehamn, kan inte utnyttjas fullt på grund av avsättningssvårigheter, och därför anser föreningen det olämpligt att med statliga medel tillskapa ytterligare konkurrens för dessa företag, vilket givetvis skulle medföra arbetslöshet därstädes. Strängbetongfabrikation bedrivs redan i Långviksmon inom länet, och detta företag har resurser att förse hela mellersta Norrland med erforderliga kvantiteter. Härjämte planerar man att i Härnösand upptaga tillverkning av vissa specialdetaljer med strängbetong.

Sveriges industriförbund, som avstyrker den föreslagna utredningen, ut-talar bl. a. att startandet av en siporexfabrik i Ådalen i dagens läge icke är ekonomiskt försvarbart. Om efterfrågan på siporex skulle öka på så-dant sätt att den nuvarande kapaciteten bleve otillräcklig, anser förbundet det betydligt mindre kostnadskrävande att bygga ut de anläggningar som redan finns än att uppföra en helt ny fabrik.

När det gäller yttong och cement upplyser förbundet att för sådan tillverkning lämpliga råvaror icke finns att tillgå i Ådalen. En ytterligare utbyggnad av kapaciteten i fråga om platsgjuten betong anses för närvarande icke motiverad. Om läget i fråga om uppförande av ytterligare en strängbetongfabrik skulle aktualiseras anses det tveksamt om den i så fall lämpligen bör förläggas till Ådalen.

Förbundet uttalar avslutningsvis följande.

Som framgår av den här lämnade redogörelsen saknas för närvarande ekonomiska förutsättningar för att i Ådalen starta tillverkningar av de slag som motionärerna tänkt sig. Att upptaga sådana tillverkningar enbart för att öka den totala sysselsättningen kan självfallet icke komma i fråga. Skulle läget i en framtid bli sådant, att en lönande byggnadsämnesproduktion kan bedrivas inom området, kan man säkerligen räkna med att den kommer till stånd på enskilt initiativ.

Utskottet. Motionärerna anser att en utveckling och differentiering av industrien i Ådalen är nödvändig mot bakgrunden av det utflyttningsöverskott som förekommit i Västernorrlands län. De pekar särskilt på byggnadsämnesindustrien och anser att det bör utredas om icke statlig tillverkning av exempelvis siporex och strängbetong kunde igångsättas.

Av de i remissutlåtandena lämnade upplysningarna framgår att det icke kan vara motiverat att nu igångsätta en utredning om startande av en statlig byggnadsämnesindustri i detta distrikt. Utskottet har uppmärksammat, att både råvaru- och marknadsförhållandena är sådana att förutsättningar, i vart fall för närvarande, torde saknas att få den ifrågasatta produktionen lönsam. Såsom framgår av remissyttrandena kommer länsstyrelsen, länsarbetsnämnden och länets företagareförening liksom berörda kommuner att ägna sysselsättningsförhållandena och näringslivets utveckling i Ådalen sin oavslåtliga uppmärksamhet. Utskottet kan i likhet med de hörda myndigheterna och organisationerna icke finna någon åtgärd påkallad från riksdagen.

Utskottet hemställer,

att motionen I: 375 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 17 mars 1959

På bankoutskottets vägnar:

K. G. EWERLÖF

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Boo, Fahlander*, Larsson, Nils Theodor, Ståhle*, Mannerskantz och Danmans;

från andra kammaren: herrar Sköldin*, Regnéll, Eliasson i Sundborn, Persson i Appuna, Agerberg*, Adamsson*, Boija och Lindahl.

* Ej närvarande vid justeringen.